

PREDSTAVITVE

In memoriam

Dr. Branko VRČON
rojen leta 1907
v Dobravljah
pri Vipavi

Konec petdesetih let je bil dr. Vrčon vodja prevajalske službe v Litostroju in prizadeven član Društva književnih prevajalcev, vendar je tudi on čutil potrebo, da bi poleg Društva književnih prevajalcev Slovenije obstajalo še eno, strokovno društvo, v katerem bi se zbirali prevajalci, izvedenci s področja te ali one stroke, saj bi jim takšna stanovska organizacija v veliko pomoč pri njihovem prevajanju za potrebe gospodarstva in znanosti.

Ko se je nekaj prevajalcev posebno na po-

budo dr. Goliasa in Kneza sestalo pri gospodu Knezu na ustanovnem občnem zboru Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev, je bil med njimi tudi dr. Vrčon. Tej majhni skupini se je kmalu pridružilo še več prevajalcev, strokovnjakov s posameznih področij, merila, tako jezikovna kot strokovna, za njihov sprejem pa so bila zelo stroga.

Gospod Vrčon je bil prvi predsednik upravnega odbora novega društva in njegov dejaven član, saj je imel za to vse kvalifikacije: bil je pravnik in je govoril vrsto tujih jezikov. Zdaj, ob svoji tridesetletnici, se je DZTPS ustanovnim članom, med njimi seveda tudi dr. Vrčonu kot prvemu predsedniku, zahvalilo za njihov pomemben prispevek pri nastanku in delu društva s podelitvijo naziva častnih članov.

Dr. Vrčon je že pred mnogimi leti odšel v pokoj, vendar se je še vedno rad posvečal prevajanju strokovnih besedil pa tudi literarnih se je loteval, saj je bil vedno vsestranski prevajalec in je tak ostal vse do konca. Posebno starejši člani obeh društev prevajalcev se ga spominjajo kot velikega strokovnjaka in dobrega tovariša, ki ga je človek zmeraj rad srečal, vsi pa ga bomo ohranili v lepem spominu.

Lidija Šega

Predstavljamo vam *prevajalski tandem Dembski/Jesenik*

Ko smo se odločali za predstavitev v tej številki Mostov in izbirali med »po stažu« najstarejšimi prevajalskimi kolegi, se nam je zdelo

primerno, da skupaj predstavimo dva ustanovna člana našega društva: Narcisa Dembskega in Viktorja Jesenika. Pa ne zato, ker bi ne bila

vsak zase dovolj pomembna za posamično predstavitev, ampak preprosto zato, ker ju tako pogosto srečujemo v paru, da bi ju težko predstavljali vsakega posebej.

In kar ob prvem vprašanju: **Od kod prihajata in kdaj sta se vajini prevajalski poti prvič združili?** se je izkazalo, da ju druží že podobna usoda v otroštvu. Takrat se sicer še nista poznala, vendar sta oba odraščala v Lyonu oziroma Nancyju kot otroka ekonomskih izseljencev po prvi svetovni vojni. Gospod Jesenik se je vrnil v Slovenijo takoj po vojni in začel prevajati, Narcis Dembskij pa se je prvič poskusil kot prevajalec oz. tolmač za ruske vojne ujetnike v osvobojenem Lyonu že leta 1944. Po vojni se je tudi on vrnil in se kot prevajalec zaposlil v Litostroju.

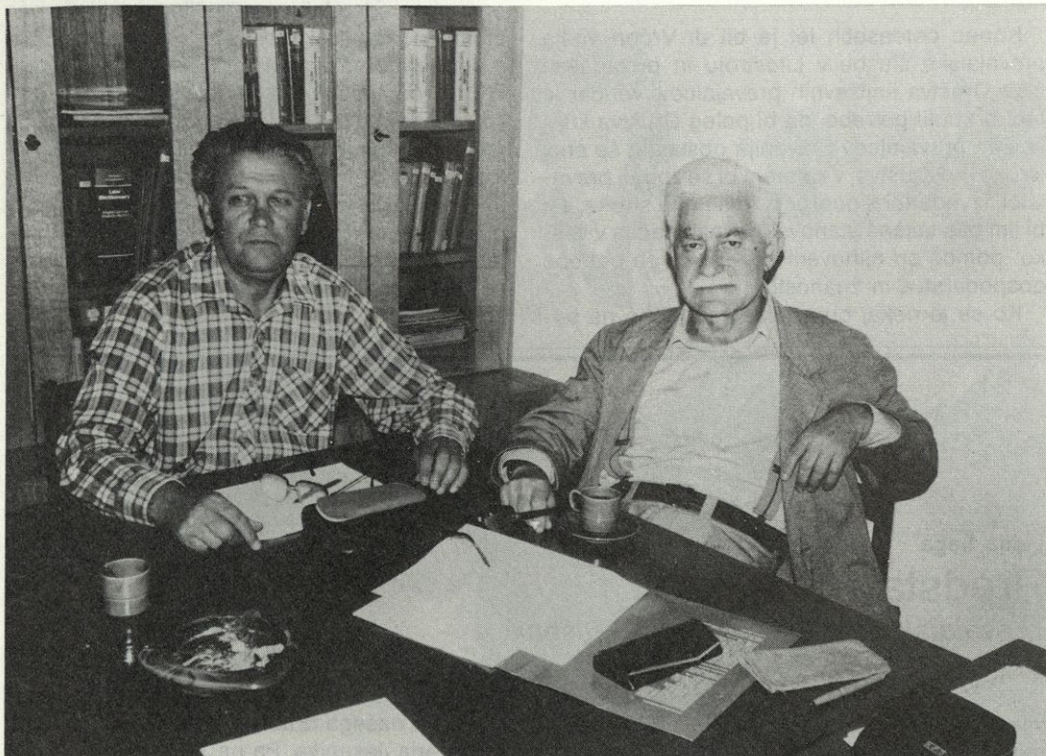
Njuni prevajalski poti sta se prvič križali šele nekaj let kasneje, in to na VII. kongresu ZKJ leta 1957 v Ljubljani, kjer sta se srečala kot stanovska kolega — prevajalca in tolmača za franco-

ski jezik. Vendar so morala preteči še tri leta, preden sta se bolj zbližala, postala prijatelja in pogosto tudi prevajala v tandemu. Našla sta skupen jezik, kot radi rečemo. Vendar pri njiu to velja tudi dobesedno, saj se med seboj najpogosteje pogovarjata kar v francoščini.

Ko smo ob letošnji 30-letnici pregledovali zgodovino in začetke delovanja našega društva, smo ju našli med redkimi ustanovitelji. Zato smo ju povprašali: **Kako se je začelo in kaj vas je družilo?**

Viktor Jesenik je bil takrat že vrsto let član Društva književnih prevajalcev Slovenije, kjer je spoznal dr. Janka Goliasa in nekaj drugih kolegov, ki so tako kot on, poleg literarnih prevajali tudi strokovna besedila za razna podjetja in ustanove. Začeli so tesneje sodelovati in leta 1960 je dozorela zamisel, naj bi strokovni prevajalci ustanovili svoje stanovsko društvo, saj so se srečevali s svojevrstnimi strokovnimi,

Jesenik in Dembskij pri delu

tehničnimi in organizacijskimi problemi, za katere med literarnimi prevajalci ni bilo dovolj posluha. Poleg Jesenika in Dembskega so bili v iniciativnem odboru še dr. Vrčon, dr. Majaron, dr. Golias, Smolej, Zupančič in Knez. Prvi predsednik društva je bil dr. Vrčon, gospod Dembskij pa je prevzel funkcijo tajnika.

Na začetku je bilo članov društva sicer sorazmerno malo, vendar so bili zelo zagnani za delo in položaj strokovnega prevajalca. Med najbolj dejavnimi sta bila prav Dembskij in Jesenik. Skromno sta menila, da sta bila v tridesetih letih dela društva zlasti dejavna »samo« prvih petindvajset let, najprej v senci tandema Knez-Golias, potem pa vedno bolj samostojno. Gospod Jesenik se še spominja, kako so začeli izdajati strokovno glasilo Mostove, in prav on se je potem, ko je ta dejavnost nekoliko zamrla in Mostovi nekaj let niso izšli, v osemdesetih letih zavzel za nadaljevanje koristne, čeprav — kot pravi — takrat še skromne revije, in s sodelavci spet pripravil nekaj števil. Veseli ga, da se je revija zdaj, ko že nekaj let skrbi zanjo številnejši uredniški odbor pod vodstvom agilnega A. Omerze, tako razvila in dosegla mednarodno raven.

Delovala sta tudi zunaj društva. Tako je bil g. Dembskij kot delegat DZTPS pet let član odbora za književnost, založništvo in knjižničarstvo takrat še začasne, nato pa prve redne skupščine Kulturne skupnosti Slovenije, kjer si je prizadeval za uveljavljanje in afirmacijo prevajalske dejavnosti ter odboru predlagal tudi sofinanciranje ter izdajanje velikih slovarjev. Jesenik pa je bil med drugim predsednik Zveze ZTP Jugoslavije in na predlog upravnega odbora slovenskega društva je kandidiral za člana Sveta Mednarodnega prevajalskega združenja (FIT) ter bil na mednarodnem kongresu v Varšavi tudi izvoljen. Zelo dejavno in uspešno nas je zastopal in seznanjal kolege po vsej svetu z našo prevajalsko dejavnostjo ter prizadevanji pa tudi z lepotami in življenjem v tem malem delu Evrope. Viktor Jesenik se spominja: »V Svetu FIT sem bil res dejaven, zato sem med kolegi z vseh koncev sveta hitro postal znan in priljubljen. Seje smo imeli včasih zelo daleč, na primer v Seulu, Stockholmu, Parizu... in tudi sam sem povabil kolege iz Sveta na Bled, kamor so prišli od vsepovsod — celo iz ZDA, SZ, Koreje, Šved-

ske itd. Upam si trditi, da je z mojo prisotnostjo in delom v Svetu tudi naša mala Slovenija za moje kolege nekaj pomenila. Jugoslavijo so sicer že poznali, saj so bili nekateri starejši kolegi iz Beograda in Zagreba tudi prej dejavni v združenju FIT. Za Slovenijo pa so bili to prvi organizirani stiki s predstavniki prevajalcev z vsega sveta.«

Ko sem ju povprašala, **kako gledata na letošnji kongres FIT v Beogradu**, sta si bila edina, da je to za Jugoslavijo in naše prevajalstvo veliko priznanje, saj je bil kongres svetovne organizacije prevajalcev zdaj pri nas že drugič (prvič je bil leta 1963 v Dubrovniku). To je vsekakor lepo priznanje vsem prevajalcev Jugoslavije — literarnim ter znanstvenim in tehničnim — pa tudi priznanje našemu delu in prizadevanju za tesnejše vključevanje in odpiranje v svet. Poudarila sta, da je FIT organizacija, ki se ne veže na to ali ono ideologijo ali stranko, ampak strokovno povezuje prevajalce z vseh vetrov, ki na takih srečanjih izmenjujejo izkušnje s številnimi referati in v pogovorih.

Marsikomu je verjetno znano, da se gospod Jesenik poleg strokovnega — ali morda celo pretežno — **ukvarja tudi z leposlovnim prevajanjem** in da je bil dalj časa tudi v upravnem odboru Društva književnih prevajalcev Slovenije. Zato sem ga povprašala, v čem so razlike in s čim se raje ukvarja. Takole je povedal: »Osebnost sem res bolj nagnjen k literaturi, še posebej k poeziji, in mislim, da sem s številnimi prevodi (predvsem slovenske poezije v francoščino) opravil dobro delo, ki je bilo lepo sprejeto v Parizu in po svetu. Bilo mi je v posebno čast in veselje, da sem za te prevode in še posebej za Prešerna pred tremi leti dobil iz Francije »akademske palme«! Lahko rečem, da sem ob tem prevajanju tudi užival, medtem ko pri prevodu tehničnega besedila ne gre za tako veselje nad delom, temveč le za dobro in natančno opravljeno nalogo. Med prevajanjem obeh zvrsti so gotovo razlike. Pri prevajanju literature je — kakor pri znanosti in tehniki — treba najprej obvladati oba jezika. Vendar je pri leposlovju potrebna literarna nadarjenost, medtem ko pri tehniki ne moreš brez dodatnega poznavanja stroke. Prevajalec bi moral študirati stroko, ki jo prevaja. Mislim, da moramo znan-

stveni in tehniški prevajalci vložiti veliko truda, če hočemo narediti kar najboljši prevod, ki ga stranka od nas upravičeno pričakuje in zahteva.«

Gospod Dembskij pa se je — poleg pedagoškega dela in tolmačenja za potrebe protokola Izvršnega sveta Slovenije — največ ukvarjal s strokovnim in tehničkim prevajanjem, kjer je zlasti na delovnem mestu skusil vse **tegobe poklicnega prevajalca** in se zato odločil za svobodni poklic. Takole mi je pripovedoval: »S poklicnim prevajanjem se ukvarjam od leta 1955, ko sem stopil v službo v ljubljanskem Litostroju. Po dobrem desetletju dela v tem podjetju sem službo menjal dvakrat, nato sem postal prvi prevajalec DZTPS v svobodnem poklicu. Za status »svobodnjaka« sem se odločil iz več razlogov. Med njimi je bil odločilnega pomena ta, da so bile delovne razmere v vseh službah neustrezne. Ta neustreznost je bila posledica dejstva, da delodajalci niso razumeli oz. niso poznali zahtev, ki ji postavlja tovrstno delo. Vedeti morate, da se je poklic prevajalca pri nas pojavil šele po vojni in od tod nerazumevanje specifičnih delovnih razmer, ki morajo biti zagotovljene, če hočemo, da bo prevajalec uspešen pri svojem delu. Zato se ne smemo čuditi, če je v štirinajstih letih dela v moji prvi službi tja prišlo in od tam tudi odšlo blizu trideset prevajalcev. V začetku smo bili prevajalci, denimo, v istih prostorih s komercialisti, kasneje smo bili stlačeni skupaj v majhnem prostoru. Nadrejeni pač niso razumeli, da je dober prevod rezultat študijskega dela, ki zahteva mir, mir in še enkrat mir, da prevajalec potrebuje svojo delovno sobo, potrebno literaturo in pa seveda možnosti za občasno strokovno in jezikovno izpopolnjevanje.«

Tako sta danes oba prevajalca v svobodnem poklicu in ob tem, da veliko govorimo o položaju in uveljavljanju prevajalca v slovenskem prostoru, pa na tem področju dosegamo še vse premalo uspehov, so njune praktične izkušnje gotovo zanimive in marsikomu od mladih koristna popotnica na poti v svobodni poklic.

Ko sem ju vprašala, **kako živita in delata kot prevajalca v svobodnem poklicu**, sta se oba strinjala, da sta kot samostojna prevajalca, tolmača in pedagoga (oba sta med drugim poučevala francoščino tako na gimnaziji kot na teča-

jih) delala veliko — verjetno več kot navadni državljani —, vendar je bilo njuno delo zanimivo in pestro. Zdaj si včasih že malo oddahneta in se ukvarjata s stvarmi, ki ju bolj veselijo, saj navsezadnje tudi »svobodni« prevajalci lahko uživajo pokojnino! Gospoda Dembskega srečujemo v Ljubljani, Jesenik pa si je ustvaril lep dom v Podbrezjah, kjer je tudi danes vsestransko dejaven v družbenem in kulturnem življenju. Potuje še vedno rad in veliko — seveda največ v Francijo, saj je, kot pravi, živ stik z jezikom za nas prevajalce nujno potreben.

V neprestani dirki s časom, ko si komaj kdaj vzamemo nekaj minut za strokovni posvet ali sproščen pogovor, sta tako Dembskij kot Jesenik v društvu prav gotovo med tistimi redkimi člani, ki si poleg svojega lastnega dela vzamejo čas še za »vzgojo« mlajših članov. Nanje rada prenašata svoje izkušnje v skrbi za čim kakovostnejše delo društva in prevajalstva, zato sem ju tudi vprašala, **kaj menita o prevajalskem podmladku in kakovosti prevajalskega dela**. Gospod Jesenik je potrdil, da je mlajšim prevajalcem vedno rad pomagal z nasveti in lekturo prevodov ter jih spodbujal pri njihovem razvoju. Vsakemu svetuje, naj se izpopolnjuje v deželi, kjer govorijo jezik, ki ga prevaja — še posebno, če prevaja v ta jezik. Meni tudi, da nikoli ne smemo biti čisto zadovoljni s stopnjo, ki smo jo dosegli, saj se vse zelo hitro spreminja — jezik in stroka. Gospod Dembskij pa je še dodal: »Ne samo oba jezika, tudi stroko, ki jo prevajaš, bi moral dobera poznati in pa specifični način izražanja v jeziku, v katerega prevajaš. To so, po mojem, temeljni pogoji za dober prevod, ki ga boš vesel. Dobeseden prevod ni prevod, isto pa velja tudi za vsebinsko oddaljitve od originala. Tega bi se moral v polni meri zavedati prav vsak prevajalec.«

Oba sta potrdila, da je skrb za pomoč članom ena od temeljnih nalog društva, in menila, da jo bo zdaj, ko imamo prevajalci nov dom, gotovo lažje uresničevati. V njem bomo lahko organizirali razna srečanja prevajalcev, dobra predavanja, jezikovne in strokovne tečaje. Malo sta se izgovarjala na leta, vendar sta zagotovila, da sta še zmeraj pripravljena pomagati, posebno z nasveti iz svojih bogatih življenjskih izkušenj.

Poleg iskrenega prijateljstva in skupnih dejavnosti v društvu ter zunaj njega družijo naša ko-

lega še velik skupni projekt — slovar, ki je tik pred izidom. Ker je za prevajalce tudi slovarska dejavnost zanimiva in polna izzivov, sem ju vprašala, **kako sta se slovarja lotila in ga uspešno končala.**

Narcis Dembskij se spominja, da se je za izdajo velikih slovarjev zavzemal že, ko je delal v Kulturni skupnosti Slovenije, vendar takrat sprejeti predlogi zaradi pomanjkanja sredstev niso bili nikoli izpeljani. Šele kasneje, pred do-

brimi desetimi leti, se je Državna založba Slovenije odločila tudi za izdelavo novega slovensko-francoskega slovarja in sklenila ustrezne pogodbe z Jesenikom in Dembskim. Slovar sta sestavila v petih ali šestih letih in ga pred več kot tremi leti oddala naročniku. Vendar so se — spet zaradi pomanjkanja sredstev — pri založbi šele letos odločili, da bodo slovar vendarle izdali; izšel naj bi oktobra. Ko smo se pogovarjali, sta bila oba zaposlena še z zadnjimi korekturami in pravita, da se jima zdaj, ko ga — po treh letih — znova prebirata, zdi, da bo za marsikaterega prevajalca dober pripomoček. Žal jima je le, da ga — spet zaradi cene in stroškov — nista smela preveč razširjati in sta morala marsikateri — posebno strokovni — izraz izpustiti.

Zahvala častnim članom ob 30-letnici (Dembskij, Jesenik, dr. Majaron; od desne proti levi)

Ob koncu se še enkrat ustavimo ob 30-letnici našega društva. Na slovesni otvoritvi novih prostorov smo se spomnili ustanovitve in čestitali vsem dosegljivim »začetnikom«, ki so postali tudi častni člani društva. Nekaterim smo se v novih prostorih lahko osebno zahvalili za tvorno delo in med njimi sta bila tudi Dembskij ter Jesenik.

Vendar naj bo ta zahvala le vmesna postaja v neprekinjenem delu. Vsi pričakujemo in si želimo, da bi ju v društvu in novih prostorih še velikokrat srečevali in z njima dobro sodelovali. Pa vendarle sem ju ob koncu vprašala: **Ko se ozirata nazaj in gledata naprej — kaj nam vsem skupaj želita v naslednjih tridesetih letih?**

Viktor Jesenik je potrdil svoje prepričanje, da je društvo na dobri poti in ima v novih prostorih vse možnosti za še večjo uveljavitev doma in v svetu. Vsem kolegom želi, da bi se v društvu dobro počutili in v njem našli oporo ter spodbudo pri prevajalskem delu.

Narcis Dembskij pa zdajšnjim in bodočim prevajalcem svetuje, naj z medsebojnim upoštevanjem ter iskrenim sodelovanjem poiščejo nove poti za uresničitev še boljših možnosti za uveljavitev naše stroke v družbi, kot so jih zmogli ustvariti predstavniki prve generacije. Kajti v slogi je moč!

Oba sta zaželela prihodnjim rodovom veliko sreče in uspehov v naslednjih tridesetih letih obstoja društva. In z enako željo njima sem končala naš pogovor.